

עיון ומחקר

ספר ילדים מאויר אינו טקסט מלווה בתמונות

קריטריונים לניתוח פוער-צריכה הפוגדר כחפץ-אפנות
(artobject), דרכי הוראת התחום ופטרותיו.

מאת: ד"ר רות תור גונן

חלק א'

כל דיון בספר ילדים מאויר הוא עיסוק באוטופיה, ברצוי, במקסימום שאליו ניתן ויש להגיע בתחום שהפך מינורי יותר בשנים האחרונות. רבים בעידן הוירטואלי המגרה, חזו זה זמן את מותו של ספר הילדים המאויר והתמים, אך ראו לא, זה לא קרה. טקסי הכתרה המפארים את יופיו מפריכים את ה"אבל" ומוכיחים כי ביכינו אותו מוקדם מדי. וכך, בשבוע הספר הבינלאומי, הנערך מדי שנתיים בירושלים, מופיעים ספרי ילדים מאוירים ממרחבי תרבות שונים והם מפתיעים ויפים יותר בכל פעם מחדש, בשלים, מורכבים ומתוחכמים יותר מבחינת האמירה הויזואלית ומבחינת המסרים הפילוסופיים והערכיים שלהם (ראה האיורים הנלוים במאמר).

ספרי הילדים המוצגים בשבוע זה מאלצים אותנו להגדיר מחדש את מהותו של הספר המאויר, וזאת באופן שונה, החורג מהגדרת היסוד המצמצמת אותו ל"טקסט מלווה בתמונות", הגדרה המבליעה בתוכה אמירה התופסת את הטקסט ואת חלקו של הסופר כמרכיב המרכזי ומפחיתה מחשיבות חלקם הויזואלי של המאייר ושל המו"ל.

במהלך שבוע הספר הבינלאומי עמד הצרכן הישראלי משתאה לנוכח האפשרויות הויזואליות הרעננות והעשירות לאין-ערוך יותר מאלו שזכה להן בספרות הילדים

הישראלית, ותוהה מדוע הפער גדול כל כך. כאילו אין בארץ מאירים טובים היכולים להעשיר את ספרות הילדים בנוסף לאלו שכבר מהוים סמך-ימני לאיכות.¹

כדי לשנות את מצבו ואת צורת הופעתו של הספר המאויר הישראלי לילדים נראה שיש לשלוח את המו"לים ואת עורכי המדורים לספרות ילדים לקורס להסתכלות מתקנת ולתערוכות סוף-שנה של מסיימי בתי הספר לעיצוב, ולחולל בתודעתם את הכרת הגדרתו של הספר המאויר כחפץ-אמנות. הספר המאויר יוכל להתממש ככזה רק כאשר יושג שיווי משקל סגולי מוצלח בין שלושה גורמים האחראיים להיווצרו: **הסופר** המספק ציר רעיוני, **המאייר** המקנה לספר את האינטרפרטציה הויזואלית ואת האמירה האמנותית שלו, **והמו"ל** (בעזרת המעצב הגרפי), המחליט על ההפקה כולה ועל ההשקעה הכספית בהקשר של חומרים, תהליכים ואיכות.

יש להבין שלכל אלמנט בספר הילדים המאויר יש אימפקט. כל אלמנט משרד מסרים לקורא/הצופה הצעיר והמבוגר, שלאיכותם אחראיים שלושת הגורמים שנמנו לעיל. גורמים אלו הם אלו המגדירים את מהותו של ספר הילדים המאויר, והשאלות שתשאלנה בהקשר זה תהיינה גם אלו שלאורן נוכל לבחון את איכות הספר, רמת המורכבות שלו, עוצמתו ועושרו. איכות ספר הילדים המאויר לא תתבסס עוד על הטקסט בלבד. רק איזון בין טקסט אינטליגנטי, איור בעל רמת מיומנות גבוהה - המהווה אינטרפרטציה ויזואלית מעניינת לטקסט - והפקה מושקעת מבחינת חומרים והחלטות עיצוביות - יהפוך את ספר הילדים המאויר לחפץ-אמנות איכותי, עשיר, רענן ומפתיע, המעניק חוויה אסתטית ומרגשת, זאת מתוך ידיעה שאת סוד קסמו של ספר מאויר באיכות אי אפשר לפענח עד תומו. למרות ריבוי המאמרים הדנים בדרכי ניתוח האספקטים הטקסטואליים בספרות הילדים מבחינה תכנית, צורנית ופילוסופית, לא נמצא עד כה כל מאמר המפרט באופן מובנה כיצד יש לנתח ספר ילדים מאויר מבחינת מבחינת מרכיביו הויזואליים. חסר זה בולט ומפריע לשלמות הניתוח של הספר המאויר לגיל הרך,

1) לאן נעלמים הכוחות היוצרים הצעירים והנפלאים המסיימים מדי שנה את בתי הספר לעיצוב, ומדוע המולוית הישראלית אינה מגלה אותם והופכת את יצירותיהם לחלק משיקוליה הכלכליים-אסתטיים, במקום לעיף את העין באמירות ויזואליות גרועות המציפות את שוק הספרים בכמויות בלתי סבירות של כותרים חדשים קיקיוניים, כאילו קיים צו עליון המחייב להזין באופן חסר מודעות את המערכת התרבותית בכמויות ענק של מזון מנטלי חסר איכות.

במיוחד לאור העובדה שהטקסט בספרים אלו מהווה שליש בלבד מבחינת ערכו הסגולי והממשי של הספר. מאמר זה יתמצת את הקריטריונים שלאורם ניתן לבחון ספר ילדים מאוייר, זאת מתוך ראייה הוליסטית של הספר המאוייר כחפץ אמנות והתמקדות במרכיבים הויזואליים והפרק (בחלק ב') החותם את המאמר ידון בדרכי הוראת התחום ובמטרות המיידיות וארוכות הטווח להוראתו.

א. עיצוב המימד הויזואלי

השאלה הבסיסית האם לפנינו חפץ-אמנות (art object) איכותי, מאוזן, הרמוני ומעניין, מסתעפת למספר שאלות משנה הדנות במרכיבים המעצבים את המימד החומרי שלו ומעידות על מוכנות המו"ל להשקעה כספית במוצר, זאת מתוך אמונתו באיכות המוצר, ובסיכויי הצלחתו:

1. מהו הפורמט של הספר, בהתייחס לצורתו ולגודלו (מלבן הוריוזונטלי מארך, מלבן ורטיקלי צר, משושה, מרובע, עגול, קטן, זעיר, ענק, וכו')? האם הפורמט בגודלו ובצורתו נהווה כפורמט סטנדרטי (נע בין 24x17 ל- 23x23 ס"מ) או הנו פורמט חריג, המייחד את הספר מספרים אחרים? איזה אימפקט יוצר הפורמט אצל הקורא?
2. האם הפורמט מתאים לתוכן הספר ולמצב הרוח שהסיפור מנסה לעורר בצופה (לדוגמה, ספר המציג נוף עשוי להיות מארך והוריוזונטלי כדי לאפשר פנורמה רחבה, ולעומתו ספר הדין בשינה עשוי להיות ריבוע קטן ואינטימי ולהשאר במיטתו של הילד)?
3. האם הכריכה ממלאה את תפקידה באופן מספק כפוסטר של הספר באופן מספק? האם היא אסתטית או מושכת את העין? כיצד היא מעוצבת (האם אופיה תמציתי, פשוט, מורכב וכו')? האם יש קשר ויזואלי כלשהו (עיצובי או סיפורי) בין שני חלקי הכריכה, הקדמית והאחורית, כאשר פורשים אותה לרווחה, או האם אין כל קשר בין שני החלקים? מהו האימפקט במקרים אלו?
4. האם הכריכה קשורה לתוכן הספר, לאופיו ולמצב הרוח העולה מתוכו? האם הכריכה על שני חלקיה מכילה סצינות או דימויים הקשורים לעלילה המתוארת בספר, ועל ידי כך משמשת כאקורד סיום או פתיחה המשנה את מסקנותיך?
5. האם גוף הספר עונה על "ההבטחה" האסתטית של הכריכה, והאם אופי העיצוב והאיור בגוף הספר אינו נופל מרמת העיצוב והאיור על גבי הכריכה? (לדוגמה, כריכה צבעונית ה"משווקת" את המוצר בניגוד לאיורים מונוכרומיים בגוף ספר, או מאייר שונה בכריכה מזה שבגוף הספר וכו')?
6. האם הכריכה קשה או רכה? האם הכריכה יוצאת דופן בעיצובה (הטבעות,

בליטות מפוסלות, צבעי זהב וכו')? האם לספר יש "בית" מקרטון או האם הכריכה עטופה כ"עטיפת-שרוול" מגן, הנושאת ציור זהה לזה שעל גבי הכריכה? מהי איכותה של עטיפת-השרוול מבחינת איכות הדפוס, סוג הנייר והדימויים?

7. כיצד הספר כרוך וכיצד גוף הספר מחובר אל הכריכה (הדבקה, תפרים)? האם דפי הספר מחוזקים היטב ומותאמים לקהל היעד הצעיר מבחינת יכולתם לא להתפרק או להיפרד מן הכריכה כבר בשימושים ראשונים האם הם אחוזים היטב בתוך "עמוד השדרה" של הספר (החלק האמצעי של הכריכה, במקום הקיפול שלה)? האם על גבי עמוד השדרה מודפסים חלק מהפרטים הביבליוגרפיים לצרכי זיהוי קל ושליפה נוחה מן המדף? האם תפרי הקונטרסים בספר גלויים או האם הם חבויים על ידי דפי-פתיח (דפים בעלי תפקיד פונקציונלי-פיזי, המודבקים אל הכריכה מצדה הפנימי הקדמי והאחורי ואל הדף הראשון והאחרון בספר ומסתירים את התפרים)? האם התפרים פרומים או גלויים בגוף הספר?

8. האם יש דפי-פתיח ועל מה הדבר מעיד? האם דפי-הפתיח ממלאים את תפקידם הפיזי בחיבור בין הכריכה וגוף הספר? האם הם ממלאים רק תפקיד אסתטי-ויזואלי ובבדיקה מתגלים כחלק מדפי-הספר עצמם ושונים מהם רק בעיצובם? מהי איכות דפי-הפתיח (עבים יותר משאר דפי הספר, בעלי טקסטורה שונה וכו')? מהו צבעם (לבנים, צבעוניים)? מה האיכות הויזואלית שלהם בהקשר לכריכה (האם הם מעוטרים בדגם דקורטיבי חוזר או בדימויים כלשהם)?

9. מה תפקידם של דפי הפתיח בספר: אסתטי-מעטר בלבד או הם גם חלק מאמירה אינטרפרטיבית של המאייר? האם ניתן להגדירם כמוטו של הספר? האם יש להם קשר תוכני-רעיוני למהלך העלילה, לתוכן הספר או למסר הרעיוני שלו?

10. האם השער מעניין מבחינת עיצובו הכללי, הדימויים והפן הטיפוגרפי שלו? כיצד מעוצב השער ביחס לעיצוב כריכת הספר (זהה, שונה, מפתיע וכו')? האם השער מכיל פרטים ויזואליים מזהים או רמזים ראשונים לתוכן הספר? האם הוא מצליח להפתיע או לסקרן את הצופה?

11. על פני כמה עמודים משתרע השער (עמוד אחד בלבד, עמוד כפול וכו')? על פני כמה עמודים משתרע "מנגנון ההשהיה" הויזואלי מהכריכה ועד הכניסה לעמוד הראשון של הסיפור עצמו? האם יש עמוד המתפקד כ"חצי שער" עמוד הקדשה? מה תפקידו של מנגנון ההשהיה בכניסה אל הספר? איזה

אימפקט יש לו על הצופה? האם התחבולה העיצובית הצליחה והאם היתה נחוצה?

12. האם המאייר בחר להוסיף מול השער גם frontispiece (איור שבמאות הקודמות הודפס מול השער והיווה יצירת אמנות בפני עצמה מבחינת רמת הביצוע שלו ומבחינת האמנים המבצעים. איור זה היה לעתים הציור היחיד בספר, ובספרי ילדים מאוירים במאות הקודמות היה האמן שביצעו שונה מהאמן העממי האנונימי שאייר בגוף הספר)? האם יש מסר רעיוני ב frontispiece ? האם הוא מעשיר את אפשרויות האינטרפרטציה שלנו מן הספר?

13. האם מעברו השני של השער או בעמוד אחר בסוף הספר מצויינים כל הפרטים הביבליוגרפיים שהספר צריך להכיל (שם הסופר, שם מאייר, שם ההוצאה, מקום ושנה, שנת המהדורה הראשונה, שם העורך, שם המתרגם, ציון שמות היוצרים במקור הלועזי ופירוט זכויות יוצרים)? אם חלק מהפרטים חסרים יש להניח כי הדבר נובע מחוסר התייחסות רצינית של המו"ל או במקרה של גניבה ספרותית ללא קניית זכויות יוצרים?

14. מה איכות הנייר בספר (עבה, דק, מאט או מבריק, בעל טקסטורה ממש או מחקה טקסטורה תבליטית, נייר ממוחזר או מחקה נייר ממוחזר)? האם הוא נעים למגע ולעיין? האם הנייר איכותי והאם ההשקעה הכספית בו מורגשת? מה הוא צבע הדפים (לבן, צהבהב, מגוון ומשתנה וכו')? האם יש לבחירת הצבע הצדקה באופן הקשור לתוכן הספר? האם יש דפים מסוגים שונים או בצבעים שונים בגוף הספר ולאילו מטרה הדבר נועד?

15. מה מספר הדפים בספר? מהו עוביו של הספר ומה משקלו? האם הוא כבד או דק וקל מדי (ובכך עלול לאכזב מבחינה טקטילית או ליצור אימפקט זול)? האם כמות הדפים ואיכותם מעניקה לו נפח ("ווליום") "נכון"?

16. האם איכות הדפוס טובה? במקרה של תרגום - האם בהשוואה למקור הלועזי איכות הצבעים של האיורים נאמנה למקור או שונה ונופלת ממנו בערכה?

17. האם קיים משחק טיפוגרפי שובר תכניות צפויות בטקסט המודפס (לדוגמה, שימוש בגדלים שונים, בסוגי אות שונים ובכיווני הדפסה שונים או האם הטקסט המודפס מסודר באופן התבניתי הרגיל)? האם הבחירה הטיפוגרפית בסוג האות ובגודלה נראית נכונה והרמונית יחסית לאופי הטקסט, לכמות הטקסט, לגודל הספר, למיקום הטקסט מול האיור ולאופיו של האיור? האם "משקלו היוזואלי" של הטקסט המודפס הרמוני לאור האיור המודפס מולו? אלו קונוטציות טקטיליות, רגשיות ותרבותיות משדר סוג האות שנבחר

"כבודות", "קלות", "חמות", "קרות", בעלות אופי נוסטלגי, בעלות אופי כאוטי, שובב וכו')? האם קיים בטקסט או באיור שילוב אותיות בכתב יד (טקסט כתוב על גבי דימוי של לוח, כפתק או ככרזה, ככתובת גרפיטי וכו') ומה תפקיד התחבולה הזו?

ב. עלילה ורצף האיורים בספר

אל איורי הספר ניתן להתייחס כאל חלק מן האמנויות הדרמטיות: רצף האיורים בספר-תמונות נמשל לסרט עלילתי קצר בעל התחלה, אמצע וסוף, וכל איור מתפקד כ"פריים" בסרט או כסצינה על במת התיאטרון. במסגרת ההתייחסות אל הספר המאויר ככזה, נשאל שאלות העוסקות באופי רצף האיורים, בתפאורה, בגיבורים, בתאורה, בזוויות הצילום, ברמת הגיוון והאחידות של רצף האיורים ובסיווג הספר.

1. האם רצף האיורים מורכב או פשוט וקל למעקב ולהבנה? מה מידת אמינותו?
2. האם הספר הנו ספר ילדים מאוייר (אנתולוגיה מאויירת) או ספר-תמונות?
3. מה הריתמוס של רצף האיורים לאורך הספר (רפטיבי וחוזר על קצב אחיד, דינמי ומשתנה, בעל מספר שיאים ויזואליים בעלי עוצמה משתנה, בעל שיא ויזואלי אחד המופיע לקראת סוף הספר כשכל רצף האיורים נבנה לקראתו)? האם הרצף הריתמי של האיורים "נכון" לדעתכם או הייתם משנים משהו? האם השיא הויזואלי באיור תואם לשיא הדרמטי מבחינת הסיפור בטקסט?
4. האם ברצף האיורים יש שונות וגיוון מעניינים מבחינת העיצוב הטיפוגרפי, הדימויים, הצבעוניות, גודל האיורים וצורתם? האם למרות הגיוון מורגש "כתב יד אחד" ואחיד, השומר על עקביות ותחושת המשכיות בשפה הויזואלית במהלך רצף האיורים ובעיצוב המיפתחים לאורך הספר?
5. אם זהו ספר-תמונות - האם נוצרת תוך כדי עלעול תחושה של סרט קצר?
6. אם הספר הנו ספר ילדים מאוייר? איזה דו-שיח יוצרות ביניהן יחידות הטקסט המאויירות על גבי המיפתחים (= העמודים הכפולים)? האם האיורים, הטיפוגרפיה והעימוד על גבי המיפתחים לאורך הספר מקיימים ביניהם קשר הנראה מעניין ומאוזן ומה אופיו (שקט, כאוטי, הומוריסטי)?
7. אם הספר הוא ספר תמונות? האם הטקסט תמציתי, מצומצם ובהיר דיו כדי לאפשר לאיור להיות המדיום העוסק כדימויים, במטפורות ובתיאורים, לחדש לצופים מה שאיננו נמצא בטקסט ולהניע בכך את העלילה לצדו של הטקסט?

8. האם השילוב בין טקסט ואיור בספר מגוון ומפתיע מבחינת העיצוב או קלאסי ובעל סדר קבוע וצפוי החוזר על עצמו? האם וכיצד השילוב הגרפי בין שני סוגי המדיה (טקסט ואיור) משרתים את מטרת הסיפור (סדר קבוע ורפטיבי בשילוב בין טקסט ואיור אינו שלילי בהכרח)?

ג. נושא האיור

1. מה הם נושאי האיור (הכרות, טבע ונוף, דיוקן, משפחה, בדידות, מוות)?
2. האם הנושא הוצג והומחש מבחינה ויזואלית באופן חדש ומקורי (מבחינת גיבורים, טכניקה, קומפוזיציה, צבעוניות וכו') או באופן שגור ומקובל?
3. האם הנושאים שאובים מעולמו היום-יומי של הילד? האם הם יכולים להעמיק או להרחיב את נסיונו?
4. אם הספר דן בנושא בעייתי או מתקשר באופן פוטנציאלי לתראפיה, והאם גם האיור מעניק חוויה אמוציונלית-אסתטית רבת עוצמה לילד באופן העשוי לשמש ככלי ויזואלי-תראפי?

ד. אפיון הדמויות הפאורייות

1. מה הן הדמויות המתוארות ומהו תפקידן החברתי (הורה, ילד, גננת וכו')? האם יש אספקטים המאפיינים את הדמויות? מהו לבושן (יום-יומי, פשוט, יצוגי, מוקפד, מעוטר, עשיר, מוזנח)? האם יש רמזים לעיסוקיהן, למעמדן, להלך רוחן (בהבעת פניהן, בלבושן, בפריטים ובתפאורה)?
2. מה הן פעולותיהן של הדמויות? מה הן עושות במהלך האירורים?
3. מהי שפת הגוף של הדמויות (סגורה, עצורה, פתוחה, שמחה, בטוחה בעצמה, מרוכזת בעצמה וכו')? האם ניתן להבין מה מייצגת כל דמות ואיזה מסר אפשרי של המאייר היא מבטאת?
4. מה מהות הקשרים בין הדמויות וכיצד הן מתייחסות זו לזו מבחינה פיזית ורגשית (קרבה, ריחוק, קשר עין, טיפול, זיכרון וכו')? היכן הן נמצאות ביחס לזו מבחינת תכנון הקומפוזיציה של האיור (ההורים למעלה הילדים - למטה וכו') והאם הדבר רומז על אמירה ערכית או פסיכולוגית מכוונת כלשהי? האם דמות מסוימת פונה ישירות בקשר עין לצופה המתבונן ומה משמעות הדבר?
5. האם הדמויות הן יומיומיות או פנטסטיות? כיצד הן מיוצגות - כסטריאוטיפים או כטיפוסים בעלי ייחוד? האם הדבר עוזר לנו בהכנת הדמויות, אופן ומניעהן ותומך במסר שהסיפור מעביר? האם להצגתן של הדמויות כסטריאוטיפיות, יום יומיות, פנטסטיות או מיוחדות יש סיבה

מבחינהת האינטרפרטציה הויזואלית על הסיפור?

6. האם הדמויות, המהוות אחד המרכיבים החשובים ביותר באיור, הנן אמינות? האם אנו כצופים מאמינים כי לפנינו דמויות חיות ופועלות בעלות אופי מסוים (בין אם אלו אנשים, חיות, חיות מואנשות, בובות, רובוטים וכו')? האם אנו יכולים להזדהות עמן? איזה יחס רגשי הן מעוררות אצלנו?
7. האם הן מעבירות את המסר הסיפורי המצוי בטקסט באופן אמין?
8. האם הדמויות מיוצגות באופן הומוריסטי, ריאליסטי, פנטסטי, רומנטי (וכו') ואיזה אופי יש לפעולות, לדמויות ולמצבים (דרמטי, רוגע, מוזר, מפחיד, חלומי, יום-יומי, קריקטוריסטי, וכו')? כיצד אופן יצוגן משפיע על הבנתנו והתרשמותנו מהן ומן המסר בספר?
9. מה הן הפרופורציות הפיזיות של הדמויות (נורמטיביות, חורגות)? אם הפרופורציות אינן ריאליסטיות - האם הדבר מכוון או נעשה מתוך קוצר ידו של המאייר ומיומנות רישום נמוכה?
10. אם הספר דן בחיי החיות בטבע - האם חשתם שהמאייר הסתמך על צילומים או על מקור אנציקלופדי ובמיומנותו הצליח לעורר אמינות באשר לזהות החיות?
11. מהו יחס הגדלים בין הדמויות? האם הודגשה דמות כלשהי בהשוואה לאחרות והאם עומדת מאחורי ההדגשה מטרה מסויימת של המאייר?
12. האם תיאור הדמויות עקבי לאורך הספר וניתן לזהותן בקלות לאורך הספר?
13. האם חל בדמויות המאויירות שינוי כלשהו במהלך האיורים? האם חלה בהן התפתחות לאורך עלילת הספר?

ה. תפאורה, אובייקטים ונוף באיור

1. האם קיימת תפאורה כלשהי שבתוכה או על גביה פועלים הגיבורים?
2. האם האיור מתאר תפאורת רקע שלמה על כל פרטיה או האם הוא מורכב מרמזים המותירים את הרכבת מקום התרחשות העלילה פתוחה להשלמה בידי הצופה? האם האיורים ריאליסטיים, או רק רומזים על מאפיינים טיפוסיים לתקופה ו/או לסביבת ההתרחשות?
3. מהי התפאורה המשמשת רקע? האם זו תפאורה המתארת ארכיטקטורה בנויה או נוף? תפאורת חוץ או תפאורת פנים (חדרים, אולמות וכו')? טבע מעובד או טבע פראי? האם יש שילוב בין מספר תפאורות ומה היחס או

הקשר ביניהן?

4. מאיזה עולם התייחסות שאובים האובייקטים (פנטסטי, חלומי, יומיומירגיל וכו')? האם ניתן להתרגש או להזדהות עמם כצופה (ילד ו/או מבוגר)?
5. האם התפאורה מהווה אינדיקציה לסיפור המתחולל בעשור שלנו, בעבר הקרוב, בעבר הרחוק, בעתיד הנראה, עתיד קרוב או רחוק?
6. האם התפאורה אמינה ומהימנה כרקע להתרחשויות ו/או לתרבות המתוארות בסיפור שבטקסט? האם חשתם שהמאייר בדק במקורות היסטוריים את התקופה שאותה תיאר באיוריו (מבחינת סגנון הלבוש, התכשיטים, הריהוט, הדקורציה והפריטים הפונקציונליים) והאם הצליח לשוות נאמנות היסטורית לאיוריו?
7. האם האיור מאפיין את אופי התקופה ומאפשר הבנה עמוקה יותר של הרקע ההיסטורי והנסיבתי? האם הוא מאפשר להבין את הגיבורים לאור התפאורה? כיצד עיצובה משפיע עליך?
8. האם יש פער או ניגוד בין האופן שבו מתוארים הגיבורים ובין אופי התפאורה (לדוגמה, גיבורים ריאליסטיים על רקע תפאורה בעלת אופי פנטסטי או ההיפך)? כיצד משפיע עלינו השילוב בין הניגודים והאם יש בכך מסר?
9. מה הן הפרופורציות של הגיבורים לעומת תפאורת הרקע, ומה הם יחסי הגודל? היכן ממוקמים הגיבורים מבחינת קומפוזיציה על רקע הנוף? אילו מסרים משדרים יחסי מיקום אלו?
10. האם התפאורה מכילה נוף? האם הנוף ריאליסטי או פנטסטי? אם הוא ריאליסטי - האם הוא קרוב אליך או מוכר לך? מה אופיו של הנוף (סוער, שלו, מונומנטלי, אינטימי, מפחיד)? מה הופך אותו לכזה ובאילו אמצעים השיג המאייר את האפקטים?
11. האם הנוף משתנה לאורך הספר או נותר זהה (מבחינת צבעיו, הקומפוזיציה שלו, פרטיו וכו')? איך משפיע הדבר על תחושת האוירה בספר?
12. מה הקומפוזיציה והיחס בין מרכיבי הנוף (שמים רחבים מול פס אדמה צר)?
13. האם מספר האובייקטים באיור רב או מועט? מהו אופים (קטנים או גדולים ביחס לשטח האיור ולעצמים אחרים, פשוטים או מעוטרים)? האם יש אובייקטים מודגשים וכיצד (ע"י צבע, גודל, מרכזיות)? האם יש משמעות לכך ומהי?
14. האם התפאורה תורמת ליצירת הלך הרוח ומהאוירה בספר? כיצד? האם היא מעניינת, מפתיעה, עשירה, מהממת, שגרתית, צפויה, דלה?

איור 2

איור 1

איור 4

איור 3

- 1 **CHANGES:** written and illustrated by ANTHONY BROWNE, Alfred & Knopf, N.Y. 1990.
- 2 **A DAY WITH WILBUR ROBINSON:** Written and illustrated by W. JOYCE, Harper & Row, N.Y. 1990
- 3 **OOH-LA-LA (MAX IN LOVE):** Written and illustrated by M. KALMAN, Viking, N.Y. 1991.
- 4 **THE FANTASTIC DRAWINGS OF DANIELLE:** Written and illustrated by B. MCCLINTOCK, Houghton Mifflin Co. Boston, 1996